'KRİZ YÖNETİCİSİNİN' MİRASI: MERKEL VE BALKANLAR

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2021 / 32

24.10.2021

Zaman zaman tarih durur ve bazı zamanlarda tarihin çarkları dönmeye başlar. İşte böyle bir zamanı yaşıyoruz. Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin liderleri arasında en uzun süre görev yapan Almanya Şansölyesi Angela Merkel olmuştur. Yaklaşık 100 AB zirvesine katılmış, kendisinden sıkça odadaki yegane ağırlığı olan kişi olarak söz edilmiştir. Mülteci krizi, Avro bölgesi krizi, Covid-19 ve bir ölçüde Brexit krizinde, ABnin yönlendirilmesinde etkili rol oynamıştır.[1]

Merkeli bir şahsiyet ve bir Şansölye olarak tarif etmenin zorluğu bilinmektedir. Bu yazı, birçok farklı yüzlere sahip, birden fazla Merkelin hikayesidir. Balkanlarda bıraktığı olumsuz mirası tam olarak anlayabilmek için, öncelikle Şansölye Merkelin farklı yüzlerini yorumlamak gerekmektedir.

Aşırı Pragmatist: Birçok Merkel, Tek Hedef

Merkelin tarihteki rolünü anlayabilmek için, önce onun tarihsel bakış açısını anlamak gerekmektedir. Merkel tarihe önem veren bir kişidir. Yapmış olduğu açıklamalar, çok sayıda tarihi şahsiyete ve öğretilere atıflar içermektedir. Yorumları, geçmişin bugün için çerçeve ve gelecek için bir yol haritası sağladığını öne süren bir içeriğe sahiptir. Bu yorumlar, Merkel in, kaotik tarihsel olguların sürekli olarak olayların derinlerinde gizlendiğinin, tüm insani ve toplumsal düzenlerin kırılgan ve geçici niteliğinin farkında olduğunu ortaya koymaktadır.[2] Merkelin bu bakış açısında, Doğu Alman sisteminin çöküşüne şahit olmasının payının bulunduğu söylenebilir.

Almanya Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) üyelerine hitaben 2018de yaptığı bir konuşmada Merkel, kasvetli uluslararası ortamı Otuz Yıl Savaşlarının öncesindeki dönemle kıyaslamış ve uzun barış yıllarının yaratabileceği rehavete karşı uyarıda bulunmuştur. Merkel, Otuz Yıl Savaşlarına dair yorumlarında, Barışa ulaşmak yıllar almıştır ifadesiyle,

çatışmayı sona erdiren 1648 Vestfalya Antlaşmasına ulaşmanın gerektirdiği çabaları vurgulamıştır. Bir başka vesileyle Merkel, liberal toplumların Soğuk Savaş sonrası dönemde herkesin tahmin ettiğinden daha büyük risk altında olduğuna dair endişesini dile getirmiştir.[3] Merkel in, uluslararası siyasete dair belirli bir determinist bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Merkel ve Balkanlar

Angela Merkel, uzun zaman Doğu Avrupa ile Balkanların güçlü bir destekçisi olarak görülmüştür. Birçok kişi, Merkelin her iki bölgedeki zorlukların farkında olduğunu ileri sürmüştür. Doğu Almanyada büyümüş, dönemin Çekoslovakyasında eğitim almış ve bölgenin komünizm karşıtı hareketlerini takdir etmiştir. Berlin ile diğer Doğu Avrupa ve Balkan ulusları arasında ciddi anlaşmazlıklar ortaya çıkarken, bölgenin karmaşasının ve tarihinin farkında olan Merkel, açık kapı politikasını sürdürmeye gayret etmiştir.[4]

Merkelin dönemi sırasında Almanya Balkanlarda kuvvetli bir mevcudiyete sahipti. Ancak bu mevcudiyet, Alman dış politikasının genel etkinliğine eşit düzeyde bir görünürlüğe sahip değildi. 2005 yılında göreve gelmesinden bu yana, Angela Merkel Balkanlara birçok defa ziyarette bulunmuş, kanun yapıcılar ile bir araya gelmiş ve çok sayıda sivil toplum mensubuyla görüşmüştür. Sözkonusu faaliyetleri sırasında, Balkanların ABnin bir parçası olduğunu sürekli tekrarlamıştır.[5]

Verilen sözlere rağmen, Hırvatistanın 2013 yazında Birliğe girişinden bu yana, diğer Balkan devletleri AB genişlemesi konusunda beklemeye alınmışlardır. Dolayısıyla, Arnavutluk, Kuzey Makedonya ve Karadağın NATOya girişleri - Balkanlarda uzun bir dönem içinde kayda değer yegane gelişme - aslında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Türkiyenin bir başarısıdır.[6]

Yanılgılar ve Balkanların daha fazla Balkanlaştırılması

Angela Merkel, Temmuz ayındaki bir konuşmasında, Almanyanın da dahil olduğu, ABD önderliğindeki koalisyonun, yirmi yıl süren bir mücadelenin ardından, Afganistanda bir ulus oluşturulması açısından başarısız olduğunu vurgulamıştır.[7] Anılan konuşma Alman sömürgecilik dürtüsünün Angela Merkelin dünya görüşünde ne kadar güçlü kaldığına işaret etmektedir. Bu sömürgeci, imparatorluk bakış açısı Almanyanın Balkanlardaki dış politikasına kısmen aktarılmıştır.

Merkel, Avrupa sahnesinde Emmanuel Macron ve Sebastian Kurz gibi sahnenin merkezinde memnuniyetle yer alacak popülist liderlerin mevcut olduğu bir ortamda başrol oyuncusu veya fail olmaya çalışmamıştır. Sözkonusu durum ABnin Balkanlardaki politikalarında da yaşanmıştır.[8] Dolayısıyla Merkel, çeşitli siyasi gelişmelerde esas suçlu konumuna gelmemiştir. Emmanuel Macronun ve Sebastian Kurzun her alanda öne çıkmaya çalışan aşırı hırslı politikaları, Avrupa Birliği (AB)nin Balkanlardaki siyasetinde de kendini göstermiştir.

Merkelin döneminde, özellikle AB bünyesindeki Batı Avrupa ülkeleri, Balkan bölgesini, isminden başlayarak, ontolojik mahiyette yeniden tanımlamaya çalışmışlardır. Bu durum, bölge için bir varoluşsal kriz yaratmıştır. Bölgeyi yeniden adlandırmak, şekillendirmek, bölmek konusunda ABnin, özellikle Merkel yönetimindeki Almanyanın, birçok hedefi mevcuttu. Bu hedeflerden ilki, AB üyesi Balkan ülkelerini bölgesel ve kültürel köklerinden koparmaktı. İkincisi, Batı Balkanlar şeklinde, bölücü ve ayırımcı bir terim yaratarak, diğer Balkan ülkeleri için bir yol haritası sunmak; üçüncüsü ise, Türkiyenin AB üyeliği fırsatını sona erdirmek amacıyla, yalnızca Türkiyeye mahsus bir sınıflandırma oluşturmaktı.[9] Bu kapsamda, Merkel yönetimindeki Almanyanın, bir kimliği yok etmenin yeni bir yapay kimlik yaratmaktan çok daha kolay olduğunun bilincinde hareket ettiğinin not edilmesi gerekmektedir.

Balkanların Seçkinler Kulübü Olan AB ile Bütünleştirilmesi

ABnin, Kıbrıs Adası örneğinde olduğu gibi, katılım sürecinin farklı evrelerinde farklı uluslara çifte standart uyguladığı giderek daha belirgin bir hal almaktadır. AB, sözkonusu çifte standardı yalnızca üyeliğe kabul sürecinde değil, ayrıca ilgili ülkelerin Birliğe katılımından sonra da uygulamıştır. Avusturya ile Slovenya örneklerinde bu durumu gözlemlemek mümkündür. Her iki ülke halen popülist liderler tarafından yönetilmektedir. Avusturya örneğinde, ülke uzun bir süre, yıkıcı yabancı düşmanı iç ve dış politikalar yürüttükten sonra görevi bırakmak zorunda kalan bir popülist lider tarafından yönetilmiştir.[10] Buna rağmen Sebastian Kurz, anılan politikaları, Brükselden herhangi bir yaptırıma maruz kalmadan uygulamaya devam etmiştir.

Slovenya da aynı yoldan gitmiştir. Şimdiki Başbakan Janez Jansa, giderek popülist bir nitelik kazanan iç ve dış politikalar yürütmektedir. Slovenya, AB üyesi olmasa idi, bu politikaların otoriter olarak adlandırılacağının hatırda tutulması gerekir. Slovenya örneği de Brüksel tarafından cezasız bırakılmıştır.[11]

Tüm bunların, Balkanlar üzerinde farklı etkileri olmuştur. Öncelikle sözkonusu çifte standartlar, diğer Balkan ülkelerinin ABye katılmak için reformları uygulama heveslerini kırmıştır.[12] İkincisi, Merkel yönetimindeki Almanya gibi Batı Avrupalı AB ülkeleri, Balkanları yeniden şekillendirmek amacıyla, Slovenya gibi diğer AB ülkelerini kullanmışlardır. Ancak, bu kez Balkanların kimliğini değil, coğrafi sınırlarını değiştirme girişimlerinde bulunulmuştur. Slovenya Belgeleri başlığı ile basına sızdırılan girişim, bu hususta en son örneği teşkil etmektedir.[13]

Merkelin Olumlu Mirası? Bir Pazar Olarak Balkanlar

Genel olarak, Merkelin dış politikası, ekonomik açıdan başarılı olmuş, ancak siyasi yaklaşım olarak başarı elde edememiştir. Son yıllarda Alman şirketleri, sadece Sırbistana 3 milyar Avrodan fazla yatırım yapmıştır. Bunun sonucunda, 65,000den fazla kişiye istihdam yaratılmış ve Sırbistanın, özellikle Alman otomotiv tedarikçi şirketleri bakımından, ne

kadar çekici bir konuma geldiği görülmüştür. Emekliye ayrılmadan önce Merkelin son adımı, Yeşil Mutabakat paketinin hazırlanması olmuştur. Merkelin görev süresi içinde AB, bölgede çok ihtiyaç duyulan parasal destekle, dönüştürücü bir gelecek vizyonuna yönelik cazip bir yaklaşım geliştirmiştir. Örneğin, Doğu Almanyanın 1990larda Alman Kalkınma Bankası kredileriyle yaptığı gibi, güneş ve rüzgar enerjisi potansiyelini ortaya çıkaracak, evlerdeki küçük sobaların kullanılmasından vazgeçilmesini sağlayacak, Balkanların enerji piyasasının serbestileştirilmesine katkıda bulunabilecek bir sübvansiyon programı oluşturmuştur. Bahsedilen örnekler, AB ile Merkelin Balkanlara yönelik bakış açısını yansıtmaktadır.[14]

Sadece Bir Pragmatist

Merkelin, döneminin en önemli siyasetçileri arasında yer aldığına şüphe yoktur. Bununla birlikte, birçok yüzü olan bu önemli siyasetçinin gelecekte nasıl hatırlanacağı zaman içinde görülecektir. Farklı bölgelerdeki farklı yüzlere sahip siyasetçilere benzer şekilde Merkel, kendine özgü kişilik özellikleri ve katkılarıyla hatırlanacaktır. Balkanlar açısından, muhtemelen günü kurtarmaya çalışan pragmatik bir siyasetçi olarak anımsanacaktır. Bu pragmatik siyasetçinin Balkanlardaki mirasının, faydadan çok zarar getirdiğini söylemek mümkündür. Onun vermiş olduğu bu hasarı, önümüzdeki yıllarda onarmak kolay olmayacaktır. Merkel, Sebastian Kurz ve Emmanuel Macron gibi popülist bir seviyeye düşmemiş olabilir. Ancak, Otto Von Bismarckın seviyesine de çıkamamıştır. Bütün bunlara rağmen, Merkelin, döneminin en etkili siyasetçilerinden ve devlet yöneticilerinden biri olarak hatırlanacağının not edilmesi gerekmektedir.

**Fotoğraf: https://www.euractiv.com/*

***Bu Analiz yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır. AVİM Çevirmeni Ahmet Can Öktem makalenin tercümesine katkı sağlamıştır.*

[1] Katya Adler, Merkel Legacy: EUs Queen with a Tarnished Crown, *BBC News*, 12 Eylül 2021, blm. Europe, https://www.bbc.com/news/world-europe-58498231.

[2] Jeremy Cliffe, The Fateful Chancellor: What the End of the Merkel Era Means for the World, *New Statesman* (blog), 15 Eylül 2021, https://www.newstatesman.com/politics/2021/09/the-fateful-chancellor-what-the-end-of-the-merkel-era-means-for-the-world.

[3] René Pfister, Dim View of the World: Will Merkel Be Followed by Darkness?, *Der Spiegel* , 28 Mayıs 2019, blm. International, https://www.spiegel.de/international/germany/dim-view-of-the-world-will-merkel-be-followed-by-darkness-a-1268003.html; Cliffe, The Fateful Chancellor.

[4] Vladislava Gubalova, [Opinion] Central & Eastern Europe: What Merkel Did for Us, EUobserver, 21 Eylül 2021, https://euobserver.com/opinion/152928.

[5] Gubalova; Enver Robelli, Analyse zu Merkels Balkanreise Merkel umarmt die Autokraten, Berner Zeitung, 15 Eylül 2021, https://www.bernerzeitung.ch/merkel-umarmt-die-autokraten-325002597439.

[6] Robelli, Analyse zu Merkels Balkanreise – Merkel umarmt die Autokraten.

[7] Servet Günerigök, We Have Not Been Able to Build a Nation in Afghanistan: Merkel, *Anadolu Agency*, 16 Temmuz 2021, blm. Asia-Pasific, https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/we-have-not-been-able-to-build-a-nation-in-afghanistan-merkel/2306120.

[8] Teoman Ertuğrul Tulun, France With Macron: The Destabilizing Factor In The Balkans, *Center For Eurasian Studies (AVİM)*, 01 Kasım 2019, blm. Analysis, 2019 / 24, https://avim.org.tr/en/Analiz/FRANCE-WITH-MACRON-THE-DESTABILIZING-FACTOR-IN-THE-BALKANS.

[9] Teoman Ertuğrul Tulun, A Misnomer: Western Balkans., *Center for Eurasian Studies (AVİM)*, Analysis, 2017, sy 24 (10 Temmuz 2017), http://avim.org.tr/en/Analiz/A-MISNOMER-WESTERN-BALKANS.

[10] Niamh Cavanagh, Austria PM Quits over corruption 4 Yrs after Becoming Worlds Youngest Leader, *The Sun*, 09 Ekim 2021, https://www.thesun.co.uk/news/16374796/austrias-chancellor-sebastian-kurz-quit-corruption/; Aşkın Kıyağan, Racist Attacks on Rise in Austria since Release of Controversial Islam Map, *Anadolu Agency*, 06 Haziran 2021, blm. Europe, https://www.aa.com.tr/en/europe/racist-attacks-on-rise-in-austria-since-release-of-controversial-islam-map/2265084.

[11] Domen Savic, Slovenias Prime Minister Is a Far-Right Conspiracy Theorist and Twitter Addict Who Wont Admit Trump Lost, *Foreign Policy*, 11 Kasım 2020, https://foreignpolicy.com/2020/11/11/election-2020-trump-biden-slovenia-jansa-lost/.

[12] Daniela Vincenti Davos, Croatian PM: EU-Hopeful Countries Need Motivation to Continue with Reform, *Euractiv*, 20 Ocak 2017, blm. Enlargement, https://www.euractiv.com/section/enlargement/interview/croatia-pm-eu-hopeful-countries-need-motivation-to-continue-with-reform/

; Aleksandar Brezar, As EU Membership Stalls, Balkan Nations Create Their Own Mini-Schengen, *Euronews*, 31 Ağustos 2021, blm. news_news, https://www.euronews.com/2021/08/31/as-eu-membership-stalls-balkan-countries-make-controversial-move-to-create-their-own-mini-.

[13] Teoman Ertuğrul Tulun, Slovenian Document On Dismemberment Of Bosnia-Herzegovina Confirms The Necessity Of Continuing The PIC-OHR-Bonn Powers, *Center For Eurasian Studies (AVİM)* 2021, sy 18 (30 Nisan 2021): 6.

[14] Simon Ilse, Merkels Balkan Legacy? Time to Move Forward | Heinrich Böll Stiftung, *Heinrich-Böll-Stiftung*, 13 Eylül 2021, blm. Comment, https://www.boell.de/en/2021/09/13/merkel-balkan-legacy-time-move-forward.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "'KRİZ YÖNETİCİSİNİN' MİRASI: MERKEL VE BALKANLAR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2021 / 32. Ekim 24. Erişim Kasım 20, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/KRIZ-YONETICISININ-MIRASI-MERKEL-VE-BALKANLAR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır